

BUITEN

24^E JAARGANG N^O. 28

ZATERDAG 12 JULI 1930

Foto C. J. Steenbergh

DE PROVINCIALE BIBLIOTHEEK TE MIDDELBURG

Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

HET ZEGEL VAN CONFUCIUS, DOOR MAX SURIENT (3)	BLZ. 326
DE PROVINCIALE BIBLIOTHEEK TE MIDDELBURG (GEÏLL.)	BLZ. 325, 327
BIJ DE MONNIKEN OP SAINT-HONORAT (GEÏLL.), DOOR THEO DE VEER	BLZ. 328—331
„BEI EINEM WIRTE WUNDERMILD...” (GEÏLL.), DOOR HELENE WULFF	BLZ. 330—332
DE KONING DER VOGELS IN DE NATUUR (GEÏLL.), DOOR A. W. FRANCKEN	BLZ. 332—334
BERK EN BERKETAKKEN, DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 334
VERHALEN UIT HET OUDE DORP (GEÏLL.), DOOR J. L. A. KREMER	BLZ. 334—335
DE DOOLHOF DER DWAASHEID, DOOR RALPH SPRINGER (34)	BLZ. 335
DE KERKTOREN TE NAARDEN (ILL.)	BLZ. 336

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS

De uitgevers verzoeken beleefdijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Redactrice Mw. Ro van Oven, Emmastr. 15, Amsterdam, stukken voor de Administratie aan de Uitgevers N.V. Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgevers-Mij., Rokin 74—76, Amsterdam, Met de toevoeging: „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's.

Nieuw verschenen nummers 25 ets., oudere 50 ets.

Het zegel van Confucius

3) DOOR MAX SURIENT

ENFIN, de club was primitief en van niet veel gemakken voorzien, maar ik was heel blij toen ik er weer terug was, de stemming in de missie was gedrukt geweest; zij waren blijkbaar diep onder den indruk van het gebeurde. Het vertrouwen van het meisje zou wellicht op mij zijn overgegaan, maar zij had hem niet gezien zoodat ik hem gezien had en ik kwam er toe te hopen, dat zij hem nooit zoo zou zien. Het heeft geen nut er omheen te draaien; ik had het meisje lief gekregen en toen ik nadacht over de paar laatste weken, kwam ik tot het besluit, dat de aarde niet groot genoeg was om zoowel Macpherson als mij daarop te laten leven. En toen, juist toen die gedachte bij mij tot rijpheid was gekomen, sprong de man zelf van een half-dood paard juist voor de deur van de club.

TWEDE HOOFDSTUK

„Het spreekt vanzelf dat mijn eerste opwelling een gevoel van verlichting was, want zijn komst scheen in zekere mate het vertrouwen van het meisje te rechtvaardigen” vervolgde Winton na een tijd van zwijgen, dien Sternberg eindeloos had geleken. „Ik geloofde, dat hij de boodschap had gekregen, die ik in Hongkong voor hem had achtergelaten en dat die hem aanleiding had gegeven mij zonder tijdverlies te volgen. Maar hij zag er bleek en doodmoe uit en toen hij mij aankeek zonder het minste teken van herkenning te geven, begreep ik, dat hij in denzelfden toestand van halve bewusteloosheid verkeerde, die steeds zijn terugkeer in de club te Hongkong had gekenmerkt; alleen scheen hij nog verwezenner dan ik hem daar ooit gezien had.

„Opium?” operde Sternberg; maar Winton schudde met beslisterheid het hoofd.

„Geen spoor van te bemerken”, antwoordde hij, „hij scheen veranderd in een automaat en ik zag aan de houding der club-bedienden, dat zij hem absoluut niet kenden en dat hij nooit te voren daar geweest was.

„Oordeelend naar vroegere ervaringen, dacht ik, dat hij spoedig uit dien toestand zou ontwaken en normaal zou worden; maar ik was van één ding zeker en dat was, dat hij niet in een toestand verkeerde, waarin hij iets goeds kon bereiken door nu zoo naar de missie te gaan. Hij verzette zich niet toen ik hem het huis binnen leidde en in de slaapkamer loodste, die te mijner beschikking was gesteld. Vijf minuten later lag hij op het bed, dood voor de wereld en als een kind zoo rustig slapend.

Gelukkig was de club verlaten toen hij aankwam; de lui waren allemaal op hun kantoor of in hun zaak. Toen ze terugkwamen, waren ze natuurlijk heel nieuwsgierig, maar ik loog als een koelie voor een mandarijn en zorgde er voor, dat Macpherson niet gewekt werd, zelfs toen de tijd voor het middagmaal was aangebroken. Er was geen levensteeken bij hem te bespeuren en na het eten zetten wij ons neer voor het onvermijdelijke spelletje whist. Het moet zoowat elf uur zijn geweest voor iets bizonders gebeurde en toen verscheen Macpherson plotseling, onaangekondigd, in de deur-opening van de speelzaal. Hij was schijnbaar weer normaal — tenminste ik bemerkte niets van het niets-zierende en niets-begrijpende, dat ik te voren op zijn gezicht gelezen had; maar toen hij begon te spreken, dacht ik dat hij stapelgek was geworden.

„Zijn jelui mannen dwazen of gekken, dat jelui hier zit te spelen, terwijl het land in oproer is?” riep hij uit. „Om 's Hemels wil, helpt mij, als jelui jezelf niet wilt helpen. Ik moet in Lang Tun zijn en ik ben verdwaald!”

„Kalm aan, ouë jongen en drink 'n glaasje”, antwoordde Creighton, de Engelschman, die als oudste zoowat de baas in de club was, terwijl hij in zijn handen klapte om den boy te roepen. „De zon was verduiveld heet vandaag en je moet een vermoedende rit achter den rug hebben. Beroerd ding — die Chinese zont tot je er aan gewend bent —”.

„Maar, stomme ezel, binnen een uur zal deze kamer een slachtbank zijn!” viel Macpherson hem in de rede. „Zijn jelui allemaal nog doof ook, behalve dat jelui gek bent? Kunnen jelui die duivels niet hooren tieren?”

„Creighton was een verstandige vent en in plaats van op te stuiven, gaf hij aan zijn gevoelens lucht door nogmaals in zijn handen te klappen om den talmenden boy te roepen. Macpherson scheen iets te hooren, dat voor ons volkomen onhoorbaar was en ik wist, dat ze allemaal dachten dat hij gek was of leed aan geluids-hallucinaties. Maar voor hem was het blijkbaar absolute werkelijkheid, want de man zat in doodsangst, maar niet de angst van persoonlijke lafheid, als je begrijpen kunt wat ik bedoel. Hij keek wild de kamer rond, tot hij mij zag en toen uitte hij een kreet van verlichting.

„Winton!” riep hij uit. „Jij hier! Goddank! Zeg jij die menschen, dat ik niet krankzinnig ben; ik zeg je, dat er oproer in het land komt! Luister en je zult het: „Brandt en moordt!” hooren. En je weet wat dat zeggen wil. Ik moet in de Lang Tun missie komen, Winton — om 's Hemels wil, help me!”

„Kalm, aan, Mac”, antwoordde ik om hem tot bedaren te brengen. „Het is hier vlak bij; maar wij kunnen er op dit uur van den avond niet heen gaan. Morgenochtend vroeg ga ik er met je naar toe”.

„Creighton, kwaad omdat er op zijn klappen niemand was verschenen, was in het portaal gegaan om een bediende te halen en kwam weer de kamer in, juist toen ik die laatste woorden sprak. Zijn gezicht droeg een vreemde uitdrukking en hij keek scherp naar Macpherson met wantrouwende oogen.

„Jongens, er is inderdaad iets niet in den haak” zei hij rustig. „Er is in de heele club niet één bediende meer te vinden”.

Een enkel oogenblik heerschte er volkomen stilte in de kamer; toen sprong Kunz, de Deutsche theekooper, met een vloek van zijn stoel en wierp de houten jalouzie open, die het raam afsloot. Het was een donkere avond, maar er drong geen enkel verontrustend geluid van buiten tot ons door; de stilte was zoo diep, dat ze ons, in onzen zenuwachtigen toestand, onheilspellend leek. Ze werd verbroken door Macpherson, die met onherkenbare stem telkens weer het „Brandt en moordt!” herhaalde, dat voor hem alleen hoorbaar was.

„Je hebt dien kreet nooit gehoord, Sternberg en bid den Hemel dat je hem nooit hooren zult; het is de strijdkreet van het gepeupel als het tot den anti-vreemdelingen-strijd op-

trekt. Er was geen twijfel mogelijk aan Macpherson's oprechtheid en niettegenstaande onze zintuigen ons bewezen, dat hij aan een hallucinatie leed, maakte het ons allen zenuwachtig, want het wegloopen der club-bedienden was onrustbarend. Bill Lennie, een grove Schot, die lang genoeg in China geleefd had om de teekenen te begrijpen en zijn weg te vinden, was bij Mac's eerste woorden weggeslopen en juist toen Kunz zich van het raam afwendde met de verzekering, dat er in de inlandsche stad geen spoor van onrust was te bespeuren, kwam Lennie terug met een revolver in zijn hand, dien hij vol patronen had geladen."

"Jongens, de man is fey!"¹⁾ riep hij uit. „Ik ken de Macphersons sinds jaren en zij hebben de gave, of de vloek, in hun bloed. Ik ben in mijn kamers geweest en ze zijn kaal leeggeplunderd. Ik geloof, dat op het heele terrein waarop onze woningen staan, nog voor geen stuiver aan waarde meer te vinden is”.

„Nu kon er geen twijfel meer bestaan, of het onheil dreigde; ratten verlaten het zinkende schip en de Chineesche bedienden waren nog vlugger geweest. Niet een was er meer binnen de muren te vinden en het feit, dat ze hadden durven plunderen alvorens er van door te gaan, was voldoende bewijs, dat ze dachten dat hun bazen nooit meer in staat zouden zijn ze daarvoor ter verantwoording te roepen. Maar nog veel erger was, dat een haastig onderzoek aan den dag bracht, dat ze alle wapens hadden meegenomen, behalve, natuurlijk, de revolvers, die we allen bij ons droegen.

Creighton, als de oudste, nam de leiding. „Macpherson, wat weet je van die geschiedenis”, vroeg hij op scherpen toon. „Is het heele land in oproer? Waarom heb je ons in 's Hemelsnaam niet gewaarschuwd zoodra je hier kwam, in plaats van te wachten —”

„Zoodra ik hier kwam! Hoe lang ben ik dan al hier?” viel Macpherson hem in de rede. Er lag een eigenaardige trek van verwarring op zijn gezicht en hij streek met zijn hand over zijn oogen, alsof hij iets moest wegvagen.

Creighton keek mij vragend aan, maar ik schudde het hoofd; ik begreep er evenmin wat van als hij. Ik kon zien, dat Macpherson uit dien eigenaardigen toestand ontwaakte, die Lennie fey had genoemd en er sprak geen angst meer uit zijn oogen; maar zij keken mij met een vreemdsoortige uitdrukking van verwarring en hulpeloosheid aan.”

„Ik kan niet inzien, dat wij de zaak beter zullen maken door al dat gepraat”, zei hij, zonder acht te slaan op de vraag van Creighton, tegen wien hij een hevigen afkeer scheen te hebben opgevat. „Winton, wil je met me meegaan naar de Lang Tun missie-gebouwen — naar mijn vrouw?”

Misschien zul je me nauwelijks kunnen gelooven, Sternberg, maar voor het oogenblik vergat ik ons gevaar — dat wij praktisch gesproken zonder middelen van verdediging waren en zes honderd mijlen van alle hulp verwijderd; zijn laatste woorden hadden zoo een pak van mijn hart genomen, dat het mij leek, dat al het andere er niet meer op aan kwam. Zelfs als er geen gevaar had gedreigd, dat het noodzakelijk maakte, zou ik hem nog erheen gebracht hebben om luid voor allen te verkondigen wat het meisje, om een reden, dien ik niet kon bevroeden, geheim had gehouden.

Doch het was nu geen tijd om aan bepaalde personen te denken en er bestond natuurlijk geen behoefte aan een antwoord op zijn vraag. Allen stonden gereed en verlangend om weg te gaan, want er stond ons maar één weg open — de missie-gebouwen te bereiken vóór de storm losbarstte en ons den weg afsneed. Creighton was het, die het bevel tot vertrekken gaf en op hetzelfde oogenblik waarop wij de speelzaal verlieten werd de stilte daarbuiten verbroken door een vreemdsoortig gebrom en gezoem, dat door het raam drong waar doorheen Kunz had gekeken naar de Chineesche stad.

Toen wij in de open lucht waren gekomen, was dit gezoem aangezwollen tot een verward rumoer, zoo snel zweepen de hartstochten zichzelf op bij een Chineesche menigte; een rumoer van tijd tot tijd onderbroken door een schrillen kreet — dat eigenaardige falsetto, dat in het Oosten altijd kwaad voorspelt — terwijl lichtpunten hier en daar de plaatsen aanduidden waar toortsen tusschen de massa werden gedragen. En toen, terwijl wij door de duisternis naar de missie draafden, hoorden wij dien kreet, waarvan Macpherson in zijn hallucinatie zoo een vreemdsoortig voor gevoel had gehad — het „Brandt en moordt!” dat ons bewees, dat onze ergste vermoedens bewaarheid zouden worden.

Zooals wij verwacht hadden, brachten wij de eerste tijding van het oproer naar de missie — een tijding even onverwacht als een bliksemflits uit helderen hemel en waarop men daar — de Hemel vergeve het ze! — volkomen onvoorbereid was.

De missie-huizen waren stevig gebouwd — de meeste met dikke steenen muren — maar ze lagen over het geheele uitgestrekte terrein verspreid. Was er voldoende tijd voor waarschuwing geweest, dan hadden de arme bewoners zich in één gebouw kunnen vereenigen en het een tijdje daar kunnen uithouden; maar de storm barstte achter ons los, juist toen wij de ommuring hadden bereikt.

Als een pijl uit den boog snelde Macpherson naar het hospitaal, waar zooals ik hem verteld had, zijn vrouw gehuisvest was. Ik had plan gehad bij hem te blijven, maar ik zag, dat de Chineesche bekeerlingen verraad wilden plegen en van plan waren de zwakke poorten open te gooien, die de massa lang genoeg hadden kunnen tegenhouden, dat wij ons tenminste eenigszins hadden kunnen verzamelen. Creighton en ik trachtten te terug te drijven, terwijl de anderen rondliepen om de bewoners te waarschuwen, maar er waren er te veel, dan dat twee mannen ze in bedwang konden houden en er bleef ons niets anders over dan de dichtstbijzijnde schuilplaats op te zoeken, die toevallig de bijzonder stevig gebouwde kapel was. Er waren zoowat een twaalftal van de missie-bewoners — mannen, vrouwen en kinderen — en Kunz, de groote Duitscher kwam net even voor wij de deur sloten naar binnen waggelen met een bewusteloze blanke vrouw op zijn schouder, die een pasgeboren wicht onder den arm droeg”.

Winton staakte plotseling zijn verhaal en klapte in de handen.

„Ik moet wat te drinken hebben voor ik verder ga, Sternberg; ik heb er behoefte aan”, zei hij heesch.

De consul hield zijn oogen op de deur gericht en hij slaakte een zucht van verlichting toen een vlugge boy gehoor gaf aan dit signaal.

„Ik zou een rilling van nervositeit gekregen hebben als hij een minuut langer was weggebleven”, zei hij, nadat zij hun bestelling hadden gedaan. „Het geeft je een ellendig gevoel, Oom Charley, als je denkt aan de Chineesche stad daar ginds en aan den afstand van hier tot de rivier”.

„Ja; er gaat geen nacht voorbij, waarop ik niet droom dat ik dien vreeselijken strijdkreet hoor en de menschenmassa zie, die door de poort binnenstroomt”, gaf Winton toe. „Maar wees niet bang, ouë jongen; ik ben niet van plan je nachtmerries te bezorgen door uit te weiden over al die verschrikkingen. Zij zijn zeer zeker volvoerd en er is mij niets van het gezicht ervan bespaard gebleven, want de kapel was het laatste gebouw, dat viel. Zes dagen lang hielden wij stand — of beter gezegd wachtten en keken wij, want het gepeupel begreep, dat het geen storing behoefde te vreezen en ruim den tijd had, en zij gingen methodisch te werk en bestormden de gebouwen het een na het ander.

„Het hospitaal had den eersten aanval te verduren en daar het gebouwd was zonder eenig idee op verdediging, maar zoo dat het zoo veel mogelijk licht en luchtversching kreeg, drongen de oproerlingen er doorheen met bijna evenveel gemak alsof ze over een open veld trokken. Ik zag er mannen en vrouwen uit sleuren en, ofschoon ik mij verbeeldde, dat ik zoowel Macpherson zag als het meisje op wier smeekbede ik in Lang Tun was gekomen, was ik er niet heelemaal zeker van. Het was niet iets, waar men bij voorkeur aandachtig naar bleef kijken, ofschoon dat tuig al spoedig inzag, dat het ons al bij voorbaat kon martelen en er behagen in scheen te scheppen om hen, die nog niet in hun handen waren gevallen, getuige te doen zijn van hun wreedheden.

„De mannen, die bij ons waren, werden gewoon krankzinnig toen zij het duivelswerk gadesloegen. Het was erg genoeg voor ons, maar de arme bliksems in de handen der ellendingen waren hun medewerkers, hun vrienden en in talrijke gevallen hun bloedverwanten.”

(Wordt vervolgd)

De Provinciale bibliotheek te Middelburg

Dit gebouw, oorspronkelijk een deftig koopmanshuis, zooals Middelburg zoo vele heeft gehad en zooals nog vele bewaard zijn gebleven, werd in 1733 gebouwd, als type van het Hollandsche Renaissancehuis. Acanthusbladeren, de schelp van den Louis XIV stijl zijn rijkelijk gehanteerd; ook de overige sculpturen duiden nog op 17e-eeuwschen invloed.

¹⁾ begaafd met het tweede gezicht (een Schotsch woord).

Foto Th. de Veer

BIJ DE MONNIKEN OP SAINT-HONORAT. HET MIDDELEEUWSCHE CHATEAU DES MOINES DE LÉRINS

BIJ DE MONNIKEN OP SAINT-HONORAT

(UIT MIJN REISDAGBOEK)

I

E dins la lus de si legendo
Lis isclo de Lérin, verd plumet de la mar
Sourtien de l'oundo acoulourido.
(Frédéric Mistral)

EEN vochtig warme Septembermorgen aan de Côte d'Azur Tien uur in den ochtend Van uit de haven van Cannes, — kleine, kleurige luxehaven met veel wit en goud van plezierjachten tegen een stemmig donkeren achtergrond van dicht platanengroen, — heeft de „Djenan”, de ranke, vlugge motorboot van m'n vriend de G. . . . , mij weer zee-in gebracht. Ditmaal, voor een tocht naar het eiland Saint-Honorat, voor een excursie naar een der „Iles de Lérins”. O! voor een zeer kleinen tocht maar dezen keer, want heel ver liggen deze eilanden niet weg, — op zijn hoogst 'n vijf en twintig minuten varens. Het water rond ons, effen als een spiegel dezen morgen, is van een wonder doorschijnend, diep saffierblauw. Een strak azuren hemel, . . . een eigenaardige drukkende warmte, . . . heel af en toe een geheimzinnig, nauw' merkbaar windzuchtje, . . . en dan . . . daarbij een koel wit zonnezeil beschermend boven me, . . . werkelijk! het geheel heeft iets haast exotisch, iets tropisch bijkans. Onafgebroken, met gedempt getik en vredig geronron gaat al maar de motor Rap doorsnijdt onze boot het stille, blauwe water, een brede deining achter zich latend. Een voor anker liggend jacht, — een mooi, wit, Engelsch stoomjacht, — voorbij, en zie! reeds beginnen wij de „Iles” te naderen. Het zijn de eilanden Léro en Lérina, — „les îles de Lérins”, — later gedoopt: Sainte-Marguerite en Saint-Honorat; — twee eilanden door klippen omgeven en met dicht pijnbosch bedekt. Ovaal van vorm, slechts enkele meters boven de gladde zee uitstekend, ja! gelijken ze inderdaad op: „deux corbeilles de verdure, flottant sur la surface des eaux”! Het dichtst bij is Sainte-Marguerite, — het eiland waarop eens de zoo geheimzinnige „Man-met-het-ijzeren-masker” gekerkerd zat, — terwijl 'n driekwart kilometer verder zee-in

het kleinere Saint-Honorat ligt. Saint-Honorat, het eiland der monniken, de vredig stille verblijfplaats der „moines de Lérins”. Het doel van onzen tocht vandaag

II

Niet ver van een dicht beschaduwde, koele cypresenlaan, — een lange, smalle, donkere allee, leidende van een kleine landingsplaats naar het klooster, — hebben wij onder de hoge dennen ons een wijle te rusten gestrekt Een welverdiend „far niente” na een eersten verkenningstocht over 't eiland, — over het antieke Lérina, „petite île enchantresse”, waar tusschen bosch van kruijg geurende pijn en zeeden, de monniken hun wijn en vijgen en abrikozen hebben groeien, en waar in overvloed wilde bloemen kleuren, en de krekel zingt zooals ik hem nergens nog in Provence hoorde zingen. Af en toe klinkt, even, zacht weemoedig een klok van het nabije klooster. Waarna het opnieuw weer alleen 't gesjirp van de cicades is dat op dezen warmen Septemberdag de stilte rond ons breekt Neen! geen wonder dat, eeuwen en eeuwen en eeuwen terug, een streng-vroom heremiet dit vredige, kleine, groene eiland tot kloosteroord koos. Dat was omstreeks het jaar 375. Overigens, hadden óók de Romeinen hier eertijds niet reeds een tempel en nog andere aan de goden gewijde monumenten? Bij den val van het rijk der caesars had men het eiland toen echter weer verlaten en was Lérina van lieverlede een wildernis weer geworden, een eenzaam oord van hoog bosch en van door slingerplanten dicht overgroeide ruïnen, een onbewoond eiland waarop het, naar men zeide, krioelde van giftige slangen. Tot, — in de tweede helft der IVe eeuw, — een jong patriciër uit de Vogezes afkomstig, Honoratus genaamd, het als kluizenaar kwam bewonen. Uit zeer welgestelde, heiden ouders geboortig, had deze Honoratus, die trots het verzet der zijnen Christen geworden was, op een dag zijn wereldsche bezittingen verkocht, de opbrengst

er van onder de armen verdeeld, en, vergezeld van zijn ouderen broer, (die eveneens den heiligen doop had ontvangen) een reis naar het Oosten ondernomen. Alwaar hij, op de wijze der anachoreten daar, wilde gaan leven. Düs hadden de beide pelgrims, onder leiding van een godvruchtig grijsaard, Griekenland dan ook reeds bereikt toen, uitgeput door ziekte en vermoeienis, de oudere broer daar kwam te sterven. Waarop Honoratus, in stede van naar Palestina door te reizen, naar het Westen terugkeerde. Om in Provence een leven van eenzaamheid en boetedoening te beginnen; — eerst in een grot in de bewoude bergen van de Estérel, — een grot, nog heden bekend onder den naam van: „Baume de Saint-Honorat”, — daarna hier op Lérina, hier op dit kleine, stille eiland in de Middellandsche Zee. Of het waar is dat ook 's kluizenaar's zuster, — Margareta, — zich, om in de nabijheid van haar broer te zijn, kort daarop op een der „Iles de Lérins” van de wereld afzonderde, en dat dáárom aan het hiernaast liggende, grotere eiland Léro den naam Sainte-Marguerite werd gegeven, wordt evenwel héél sterk betwijfeld. Neen! eer gelooft men „hier” aan een legende, aan een poëtische, zeer mooie legende.

III

En zoo leert ons de geschiedenis dan dat Honoratus, betrekkelijk kort na zijn vestiging hier op Lérina, er een bescheiden tal volgelingen reeds om zich vereenigd zag, — cenobieten, met wier hulp hij weldra het bouwen van een klooster kon beginnen. Het klooster der „moines de Lérins”,..... o! geen twijfel of het was in die dagen iets uiterst, uiterst primitiefs. Niettemin, toch zou deze nederige abdij al heel spoedig de meest eminente geleerden van dien tijd binnen hare muren zien, en zou het, — eenige jaren later, — onder háár simpel dak zijn dat wetenschap en letteren en geloof veiligheid vonden, toen onder het zwaard der barbaren alles in Europa dreigde voor immer ten onder te zullen gaan. Düs was het leven op Lérina een vredig, vredig leven midden de stille dennen en de geurende pijnen, een vredig leven van gebed en meditatie en, — gelijk dat der solitaires in het Oosten, — van handenarbeid. En voor de monniken, „in” het klooster, èn voor hen die, na voldoende initiatie, de toestemming hadden gekregen om „daarbuiten”, in een van de talrijke cellen verspreid, over het eiland waren verspreid, zich als heremiet af te zonderen. (Zelfs bewoonden sommige anachoreten, — met zéér bijzondere toestemming, — in die dagen de eenzame bosschen van het nabije Léro). En zoo werd dan het aantal „moines de Lérins” langzamerhand al grooter en grooter, en werd

OP HET STILLE „EILAND DER MONNIKEN”

hun geestelijke arbeid er gaandeweg van al meer en meer belang. (In die mate, dat, toen het klooster iets later ook een school opende, deze binnen korten tijd zelfs werkelijk beroemd was, en men er het meerendeel der adellijke, Gallische jeugd als leerlingen zag.) Tot Honoratus in 426 zijn geliefd, stil, groen eiland verliet om in Arles de illustre waardigheid van bisschop te gaan bekleeden. Het geen de verdere ontwikkeling der abdij zonder twijfel ten goede kwam. Düs breidde het klooster zich gestadig àl meer uit, kreeg het met de jaren àl voornamer beteekenis en invloed als school voor letteren en philosophie, — als „pépinière d'érudits et de saints”. Tot het zijn jurisdictie van lieverlede ook over andere en zelfs vrij ver weg gelegen kloosters begon uit te strekken.

SAINT-HONORAT MET Z'N ANTIEK KLOOSTERFORT EN Z'N HUIDIG „MONASTÈRE”

Hetgeen tot gevolg had dat ten slotte ettelijke duizendtallen van monniken van de „abbaye de Saint-Honorat” uit werden bestuurd, en dat verscheiden dorpen en stadjes, — waaronder het tegenwoordige Cannes met omliggende plaatsjes, — in die dagen aan het eilandklooster tiendplichtig werden.

IV

Na de gezegende jaren van kalm, stil vredig leven zouden voor de monniken op Lérina nu echter, helaas! meer dan eens, zeer bange, ellendevolle tijden komen. Eigenlijk . . . geen wonder! Immers, was de abdij, naarmate haar betekenis en rijkdom toenamen, en zij al meer en meer kostbare, zilveren en gouden sieradiën en met juweelen bezette reliquiariums kwam te bezitten, niet ook een steeds machtiger verzoeking voor vrijbuiters geworden? Toen dan ook, omstreeks den aanvang der achtste eeuw, Saraceense rooverbenden de kust van Provence begonnen onveilig te maken, bleef het „île des saints” niet gespaard. Integendeel, gruwelijk zou er door de piraten worden huisgehouden . . . Luidens het verhaal hadden zéér bijzondere, angstwekkende droombeelden den toenmaligen abt van Saint-Honorat reeds eenigen tijd van te voren aangekondigd dat een groot onheil zijn klooster bedreigde. En zoo had deze, vast geloovende hier aan een waarschuwing van de Voorzienigheid, dan ook zijn monniken verzocht op hunne hoes te wezen en de precieuzere relieken en andere kostbaarheden van de abdij in veiligheid te brengen. Om op alles voorbereid te zijn werden bovendien zestien van de leerlingen der kloosterschool, en zes en dertig novices, voor alle securiteit terstond naar Italië gezonden. Waarna men vredig en gelaten den loop der gebeurtenissen afwachtte . . . Toen een korte poos later de Saracenen dan ook werkelijk op Saint-Honorat landden, en onder wild gekrijt en onder het geschreeuw van: „Allah! . . . Allah! . . .” op de poorten van het vreedzame klooster aanstormden, vonden zij deze wagenwijd open, en zagen zij er een heir van meer dan vijfhonderd in het wit gekleede monniken, — de abt, met het kruis in de hand vooraan, — in kalme, statige processie hen tegemoet komen. Een indrukwekkend schouwspel . . . Waarop evenwel in een ommezien, helaas! de meest barbaarsche, de meest afgrijselijke tooneelen zouden volgen. Want nadat de piraten eerst door middel van bedreigingen, gevolgd weldra door de alleronmenschelijkste folteringen, tevergeefs getracht hadden de monniken te doen zeggen waar de kloosterschatten verborgen waren, werden de abt en alle „moines”, — uitgezonderd vier van de jongeren, die als slaven zouden worden medegevoerd, — ten slotte onder wild getier en gekrijsch door hen vermoord. Na uit woede eerst ook nog de gebouwen van het klooster te hebben verwoest, verlieten de Saracenen, onder medeneming der vier gevangenen, met hun schip daarop weer het eiland, om verder weg aan de Provençaalsche kust — in de kleine haven van Agay — den nacht te gaan doorbrengen. Echter, dien eigensten nacht nog zagen de vier door hen gevangene monniken kans te ontvluchten en veilig de nabije, dichte bosschen van Estérel te bereiken. Van waaruit zij,

eenige dagen later, weer naar het ongelukkige Lérina terugkeerden om de laatste eer te bewijzen aan hunne gevallen broeders en aan hetgeen gedurende meer dan drie eeuwen een machtig klooster en een der beroemdste scholen van Gallië was geweest . . . Wel werd de abdij, veel later, nog weer opgebouwd, en kwamen nieuwe „moines de Lérins” de plaats der gesneuvelden innemen. Doch voortdurend aan zeerooveraanvallen blootgesteld, was het den monniken voortaan onmogelijk op het eiland te blijven. Zij trokken zich dan ook ten laatste in de meer beschutte kloosters hunner orde — op het vasteland — terug. Waarop Saint-Honorat opnieuw gedurende lange jaren een eenzaam verlaten eiland van donker pijnbosch en van met wilde slingerplanten dicht overgroeide ruïnen weer zou zijn . . .

V

Een heel, heel oude vestingtoren is 't, waarin ik hier op Lérina thans zit te schrijven, — een imposant, middel-eeuwsch, grijs klooster-fort, gebouwd op een voor driekwart door zee omgeven, naakte rots. Het is de „Tour de Lérins”, — het „Château Saint-Honorat”, zooals de monniken hier ook wel zeggen, — een der meest pittoreske en der meest merkwaardige klooster-forten die ons uit de verre oudheid langs de kust van Provence nog gebleven zijn. Door een nauwe, lage poort, — waarvoor, in de plaats van de vroegere, veilige ophaalbrug, nu een smalle, steenen trap met peron, — ben ik bijkans terstond in een kleine, vierkante, door gewelfde galerijen omgeven „cour” gekomen. In een binnenhof, eenigszins doende denken aan een „patio” van een streng voornaam, Moorsche woning . . . Ja, met haar twee galerijen boven elkander — (in vroeger dagen moeten er zelfs „vier” hier geweest zijn, overeenkomende met even zoovele étages) — in het centrum der kloosterversterking gelegen, herinnert mij deze „cour à ciel ouvert” eenigermate aan de antieke „patio's” zooals ik ze in het zuiden van Spanje hier en daar wel zag. Alleen, . . . vinden we geen kleinen tuin in het midden, geen droomerig plekje exotisch plantengroen, geen gekleurde bloemen. Neen, in de

Foto Hans Herzberg

HERBERGEN TE FRANKFURT AM ODER

plaats daarvan hadden de kloosterlingen in dit fort een regenput, — een grooten, diepen vergaarbak van wit marmer, waaruit zij in tijd van belegering hun drinkwater schepden. En, . . . 't is waar, met haar zes oud-romeinsche, donker grijs granieten colonnes doet de benedengalerij der „cour” hier óók wel ietwat somber. Doch hoe luchtig, hoe sierlijk, hoe weinig streng is daar tegenover weer niet de bovengalerij met haar zuilen van blank, Italiaansch marmer! Rond dit atrium lagen dan de differente kloostervertrekken. „Lagen”, . . . want met uitzondering van het refectorium, van de groote, gewelfde eetzaal, zijn de kapittelkamer, de mitorium, en de kapel er thans eigenlijk niet veel meer dan gruis, terwijl van de zaal waarin de monniken vroeger hunne zoo beroemde verzameling handschriften bewaarden, alsmede meer over is. Aan de vier zijden door eene veilige, sterke, van

schietgaten voorziene borstwering omgeven, strekt zich bovenop dit ten naastenbij vijf en twintig meter hooge, machtige klooster-kasteel dan ten slotte het opperterras, — het platform vanwaar af in de middeleeuwen, en tot nog in het begin der zeventiende eeuw, dag en nacht een uitkijk de zee bespiedde, — het opperterras vanwaar af, naar ik hoor, bij stil, mooi klaar weer men tot zelfs de bergen van ver weg Corsica soms kan zien. Ja, want steeds waakten de monniken van Saint-Honorat, onafgebroken waakten zij hier hoog op hun „château”. Om bij maar het minste gevaar van zeroovers, door middel van signalen — (overdag: een witte vlag, 's nachts: twee heldere vuren) — de door hen ook op het vasteland gebouwde wachttorens te waarschuwen dat de bevolking er zich in staat van verdediging moest stellen. Daarbij, hoe vele, vele malen hadden zij niet ook zich zelf en hunne abdij te verdedigen! . . . Want sedert de monniken het door hen verlaten Lérina opnieuw weer waren komen bewonen en zij er vol moed hun vernield klooster weer hadden opgebouwd, was hun leven er inderdaad gaandeweg al meer en al meer een leven van gevaren en van beproevingen geworden. Herhaaldelijk toch bezochten kaperschepen nu weer het kleine, groene eiland, kwamen de Saraceensche benden er weer rooven en plunderen en brandstichten, werd er weer wreed gemarteld en vermoord. Tot . . . eindelijk, eindelijk de kloosterlingen van dit „île des martyrs” besloten om hier op het zuidelijkste punt van Saint-Honorat een soort van fort te bouwen, — een solide versterking, waarin de gansche religieuze gemeenschap zich veilig zou kunnen terugtrekken wanneer zij door de komst van vrijbuiters zich bedreigd zag. Fort dat, nadat er meer dan een eeuw door de „moines de Lérins” was aan gewerkt, ten slotte in 1188 gereedkwam. Helaas! — niet tijdig genoeg om te hebben kunnen verhinderen dat talrijke monniken inmiddels door de piraten nog werden gemassacreerd.

(Wordt vervolgd)

THÉO DE VEER

„Bei einem Wirte wundermild..”

ALS een tot zinnebeeld geworden volkslied, een stuk levende volkspoëzie, komen in de lieve, oude Duitse steden de vrolijk-eerwaardige herbergschilden naar voren in de schilderachtige stegen en hoekjes, en geven straat en plein een karakteristiek aanzien. Zooals de toren den weg naar de kerk aangeeft, zoo lokken de ijzergesmede uithangborden naar het logement, en wat in den gewijden ernst van de kerk, in de strenge waardigheid van het raadhuis onuitgesproken en ongedaan blijft, — in de herberg werd dit alles behandeld. Reeds in de vroegste middeleeuwen tot in het midden der vorige eeuw was de herberg de eigenlijke levenskern van de stadsbeurs en nieuwsbureau, hoofdpост, reisverkeersmiddelpunt en toevluchtsoord tegelijk. De spoorwegen ondermijnden de overheerschende positie van de logementen, ze behielden alleen nog hun historische en poëtische waarde. Want haar huiselijke gemoedelijkheid hebben de oude herbergen behouden, geen hotel van den allereersten rang met alle denkbare comfort van den modernen tijd zal bij zijn gasten een behaaglijk gevoel van geborgenheid en tevredenheid wekken als zoo'n oud logement, met betimmeringen en tinnen voorwerpen, waarin reeds vele geslachten om de eiken tafels zaten en waar de reusachtigsteenen kachel reeds sedert eeuwen aan moede en doornatte wandelaars warmte en welbehagen schonk. Zoo kan ook geen enkel modern herbergschild, al is het nog zoo origineel en heeft het nog zoo'n hooge kunstwaarde, een dergelijken vriendelijken en toch krachtigen indruk nalaten als de oude herbergschilden en logementteekens, die zich overal in oude steden bevinden en voor welke behoud men nu liefdevol zorg

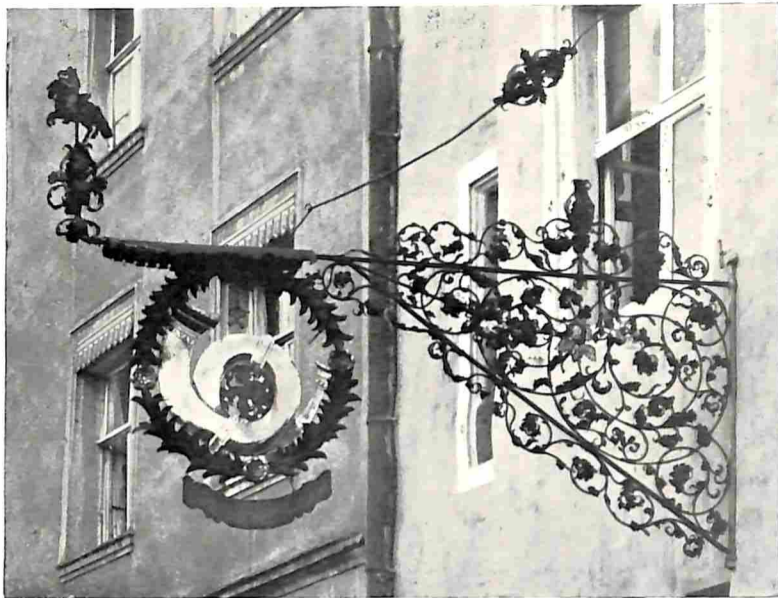

Foto Hans Herzberg

GASTHAUS ZUM POSTHORN TE REGENSBURG

draagt. ☞ Want die schilden zijn dikwijls kleine meesterwerken van kunstsmederij, burgerlijke kunstoudheden van hooge waarde, welke die der middeleeuwsche goudsmeedkunst nauwelijks evenaren en die niettegenstaande hun ruw materiaal een zoo rijke en fijne vormtaal bezitten, dat de bijzonderheden en wijzigingen van den smaak ook bij hen duidelijk tot uiting komen. ☞ Alle logementen herbergschilden hebben oorspronkelijk één vorm gemeen: het muurstuk met den daaraan horizontaal vooruitstekenden arm door een stut verbonden. Eerst werd de zoo ontstane ruimte met slingers of traliemotieven gevuld, later ook met blad-ornamenten en allerlei dergelijke versieringen, die ook de nu dikwijls boogvormige armen omvatten. De eigenlijke schilden gaven de smeedkunst de ruimste gelegenheid zich te ontplooien. Op deze werd de naam van de herberg meestal in beeld tot uitdrukking gebracht, of het gildeteeken versierde het schild van de logementen. — De opbloei van het gildewezen en de daaraan verbonden, bijna als in kasten verdeelde afscheiding en indeeling gaf den middeleeuwschen herbergen haar eigen cachet. Niet alleen de verschillende handwerken hielden zich streng afgezonderd, ook meester en gezel scheidde een diepe kloof. De rondtrekkende handwerkslieden hadden hun eigen, door schilden en opschriften makkelijk te herkennen logementen, terwijl de groote gilde-logementen niet bestemd waren voor gastvrije opname van reizende handwerkslieden; hier werd slechts over gilde-aangelegenheden beraadslaagd en voor alles werden er de feesten en drinkgelagen gehouden. Naast de handwerkslogementen bestonden nog voor doortrekkende vreem-

Foto Hans Herzberg

BIJ HET RAADHUIS TE WOLFENBÜTTEL

delingen en pelgrims de zgn. „nood-herbergen”, waar deze kosteloos onderdak, spijs en verzorging kregen. ☒ De toenemende veiligheid van landen en wegen na het einde van den dertigjarigen oorlog bracht het herbergwezen tot hoogen bloei en uit het primitieve teeken van het logement, uit de voor de deur gehangen stroowisch of groenen tak ontstond het mooie, aanschouwelijke herbergschild. ☒ De namen van de herbergen en hun schilden werden ontleend aan de geheele sagen- en fabelwereld, maar vooral ook aan het dierenrijk. Ook het kleurenlichteffect werd te hulp geroepen: een gouden appel aan een langen tak werd het schild van „De goede appelboom” en „In den zwarten walvisch te Askalon wordt geen profeet geëerd”. ☒ „Het blauwe paard”, „De grijze beer”, „De roode haan”, en „De roode leeuw”, „Het zwarte biggetje”, de „Zwarte, witte en roode adelaar” ontstonden tegelijk met „De groene boom”, „De gouden zon”, en „De maneschijn” en met de vele, vele andere welbekende en wijdvermaarde herbergen. Dikwijls geven de namen der herbergen ook de eigenlijke bestemming van het huis aan, b.v. „de Molen”, „het Veerhuis”, „de Vischer”, vóór alles echter „de Post” of „de Posthoorn”, welke herbergsteekens aan het vroegere hoofd- en tegenwoordige bijberoep van den waard herinneren. ☒ Ook nu hebben de oude herbergschilden nog niets van hun oude aantrekkingskracht ingeboet. Vroolijk, uitnodigend en toch waardig schommelen zij boven de hoofden van diegenen, die de door ouderdom vergrijsde straatjes doortrekken, op het ruime plein stilstaan om van den welbekenden steeds nieuwen en mooien aanblik van een marktplein te genieten; altijd weer trekken de vaak verrukkende lichtheid en harmonie der schilden en teekens de blikken tot zich. ☒ Schoonheid van vormen en oorspronkelijkheid der idee vereenigen zich hier tot een kunstwerk, waarin wij eigenlijk de eerste soort reclame kunnen zien, een reclame die nu nog aan het doel beantwoordt en doeltreffend is, als in den tijd toen in iedere stad de herberg het brandpunt van alle zakelijk en gezelschapsleven en bedrijvigheid was. HELENE WULFF

Foto Hans Herzberg I

GASTHOF MET UITHANGBORD TE DONAU ESCHINGEN (BADEN)

De koning der vogels in de natuur

WIE ooit den trotschen adelaar met wijd uitgespreide wieken door het luchtruim zag zweven, of hem aanschouwde, in fiere houding gezeten op een door den mensch onmogelijk te genaken rotsblok, hoog in het gebergte, zal, hoe weinig poëtisch van aanleg hij overigens ook moge zijn, zich zonder eenigen twijfel met spontaneïteit kunnen aansluiten aan den gedachtengang van onze verre, verre voorouders, toen zij voor de eerste maal dit schoone dier den hierboven genoemden rang in de vogelwereld toekenden. Is het te verwonderen, dat men het doen en laten dezer vogels ten allen tijde met een meer dan gewone belangstelling gadesloeg? Een belangstelling intusschen, welke, tengevolge van het zich bewegen der arenden, ver buiten den alledaagschen kring van waarneming, leidde tot het ontstaan en verbreiden van een gewoonweg verbazingwekkend aantal der meest ongeloofwaardige en fabelachtige vertelsels over hunne leefwijze! Hoe gemakkelijk dergelijke sprookjes ingang plegen te vinden, blijkt stellig uit het feit, dat we enkele ervan, in den vorm van een „zoogenaamd” gedocumenteerd citaat, steeds en steeds weer opnieuw aantreffen in meerdere, thans — goddank! — verouderde, maar indertijd onbetwistbaar authentieke, wetenschappelijke (!?) werken, doch waarvan de inhoud, dank zij een uitgebreid en voortreffelijk onderzoek volgens hypermoderne methoden, als: „uit den duim gezogen”, zonder meer, beschouwd moet worden. ☒ Alvorens echter nader op die ontegenzeggelijk merkwaardige wijze van werken der hedendaagsche onderzoekers in te gaan, willen we het een en ander vertellen over het uiterlijk van onzen roofvogel, over zijn — wezenlijke! — levenswijze, en, allereerst over de plaats, die hij in de huidige wetenschap der Levende Natuur inneemt. ☒ De Adelaars (Aquila), welke verbreidingsgebied zich over bijkans den geheelen aardbol uitstrekt — feitelijk slechts met uitzondering van de onherbergzame Poolstreken vormen een onderfamilie van de uitgebreide roofvogelfamilie der Valken (Falconi-

Foto Hans Herzberg

EEN UITHANGBORD IN DE BADPLAATS AIBLING IN OBER-BAYERN

Foto Bengt Berg

EEN JONGE ZEEADELAAR

dae) en worden, naar hunne onderscheidene kenmerken, onderverdeeld in meerdere, ongeveer zestig soorten tellende geslachten. Zooals vanzelf spreekt, kan er over al deze vogels en hunne levensgewoonten heel wat belangwekkends vermeld worden, doch in verband met de beschikbare plaatsruimte zullen we ons voor ditmaal bepalen tot het schrijven van een verhandeling over slechts een tweetal — en stellig niet de onbelangrijkste! — soorten, namelijk over den Steenadelaar (*Aquila chrysaetos* of *Aquila fulva*) en den Zee-adelaar (*Haliaeetus albicilla*). ☞ Den eerstgenoemde treft men aan in vrijwel alle hooggebergten van Europa, Azië en Amerika, en — 't geen echter als een groote zeldzaamheid aangemerkt moet worden — in het Noord-Oosten van Afrika. Af en toe dwaalt de vogel wel eens af naar lager gelegen streken, zoo zijn er bij voorbeeld in ons land in den loop der jaren verscheidene exemplaren geschoten, onder andere in de omstreken van den Haag, Groningen en Vollenhove, bij Bergen-op-Zoom zelfs eens zeven in één winter! ☞ De volwassen Steenarend mag zonder overdrijving een prachtig en koninklijk dier genoemd worden, vooral valt dit op wanneer hij vliegt of bewegingloos en star op den uitkijk zit; het voortbewegen langs den grond gaat ongemakkelijk en werkt zelfs eenigszins op onze lachspieren! — Hij bereikt een totale lichaamslengte van 85 à 95 cM.¹⁾ en een vlucht van ruim 2 Meter; de vleugel meet ongeveer 60 cM. en de staart 35 cM. De veeren van den nek en den achterhals vertoonen een roestbruine kleur, de overige zijn grootendeels wit, doch aan het uiteinde donkerbruin. De staartveeren zijn aan den wortel helderwit, in het midden versierd met allerlei fraaie, donkere vlekken en strepen en loopen glanzend zwart uit. Het loopbeen wordt bedekt door bruine veeren, deze vormen de zoogenaamde „broek”, de geweldige, gele klauwen steken er onderuit. ☞ Zoodra de dagvorstin boven de oosterkim verrijst, verheft de Steenadelaar zich van den horst en cirkelt weldra met majestueuzen vleugelslagen onder het uitstooten van een doordringend gekrijsch boven zijn jachtgebied. Geen levend wezen, hoe gering van afmeting ook, ontgaat dan aan zijn scherp blik en niets is voor hem veilig; terecht zegt de Fransche schrijver Jules Michelet in diens dichterlijk werk „L'Oiseau” (1856): „De Arend leeft bijna uitsluitend van moord, men zou hem den handlangere van den Dood kunnen noemen” . . . ☞ Het duurt meestal niet lang, of de vogel heeft ergens heel in de diepte tusschen de rotsspleten iets van zijn gading ontdekt, nu laat hij zich schijnbaar argeloos in kringvlucht tot op zekere hoogte neer en stort zich dan eensklaps bliksemsnel, met ver-vooruitgestoken grijpklauwen, neer op zijn slachtoffer. Dit is bijna zonder uitzondering onherroepelijk verloren: het wordt in pijlsnelle vlucht medegevoerd en binnen weinige oogenblikken op een daartoe geschikt plekje in stukken gereten en gulzig verslonden. Voor zoover mogelijk, worden zelfs de beenderen doorgeslikt en in de sterke maag volkomen verteerd. Van groote vogels blijft slechts de snavel over, de veeren en de haren van zoogdieren verdwijnen in een oogwenk in het afschuwwekkende keelgat, het dier rei-

1) De eerste afmeting geldt als gemiddelde voor het mannetje, de tweede voor het wijfje.

nigt aldus instinctmatig zijn spijsverteringsorganen en braakt deze onverteerbare zaken eenmaal in de 5 à 7 dagen in den vorm van harde ballen weer uit. ☞ Naast kippen, ganzen, eenden, hazen, konijnen, lammeren, enz., ontziet de Steenarend ook geenszins grotere en sterkere dieren: met bewonderenswaardigen moed valt hij herten, vossen en antilopen, ja! — zelfs wolven aan! Dat kleine kinderen meermalen door hem ontvoerd en op gruwzame wijze om het leven gebracht zijn, is helaas een onomstootelijke waarheid! Steenbokken en gemzen worden meestal niet rechtstreeks aangevallen, doch door middel van zware vleugelslagen in den afgrond geworpen en aldus verpletterd . . . ☞ Na den maaltijd gaat de Adelaar steeds drinken en met warm weer baden, daarop vervalt hij uren lang in een toestand van doozeligheid, hoewel niets, wat in de omgeving voorvalt, hem ontgaat. Zoowel de jacht als de siësta worden enkele malen per dag herhaald; tegen den avond onderneemt de vogel meestal een vlucht van grootere uitgestrektheid, om met zonsopgang geheimzinnig en geruischloos op den horst neer te dalen. ☞ Dit nest, samengesteld uit dikke en dunne boomtakken en bekleed met grassen, mos en heidekruid, is een wel is waar ruw bouwsel, doch een waar wonder van stevigheid: een mensch kan er zonder enig bezwaar in gaan liggen! Het wordt in Maart gebouwd, of, indien het reeds bestaat, vergroot en steviger gemaakt, het bezit over 't algemeen een middellijn van 1½ à 2 Meter en een nestholte van 75 à 85 cM. — De eieren, twee of drie in tal — hoewel er meestal slechts één van uitkomt — zijn betrekkelijk klein en ruw van schaal, ze vertoonen op een grijsachtig-gekleurden grond een aantal onregelmatig geteekende, donkergrauwe en bruinachtige vlekken en stipfels. Het wijfje broedt gedurende vijf weken, terwijl het mannetje in de naaste omgeving van het nest de wacht houdt en zijn eega trouw van voedsel voorziet. In het begin van Bloemaand doen de nieuwe wereldburgers hun intrede, doch zien er aanvankelijk allesbehalve als „prinsen en prinsessen” uit! Ze zijn aanmerkelijk lichter van kleur dan de ouders en bedekt met een grijsachtig wit, zacht wollig dons. De diertjes leggen gedurende de geheele nest-periode een bijkans niet te stillen eetlust aan den dag en breekt er eerst thans voor de dierenwereld in den omtrek een meer dan verschrikkelijk tijdperk aan! Wat slechts in het bereik van het mannetje valt, is onherroepelijk ten doode opgeschreven en meermalen gebeurt het, dat de bewoners der streken, waar een adelaarsnest met jongen in de buurt te vinden is, des avonds bij thuiskomst hun schapen en varkens, ook zelfs hun honden of katten missen! Het spreekt vanzelf, dat zij gedurende die bange voorjaarsdagen hun eigen kroost met nog veel meer zorg dan anders bewaken! ☞ Binnen weinige weken is de horst afschuwelijk om aan te zien, nog erger om te . . . ruiken! — de nestholte ligt dan tot aan den rand toe opgestapeld met rottend vleesch, beenderen en andere weerzinwekkende overblijfselen der prooi.

(Wordt vervolgd)

A. W. FRANKEN

Foto Bengt Berg

DE OUDERS ZIJN JUIST UITGEVLOGEN

BERK EN BERKETAKKEN

BOOMEN spelen van ouds een voorname rol in het godsdienstig leven der menschheid. Een boomgroep, bij Berseba geplant, was Abraham's „tempel van ongekorven hout". Op een omheinde plek in het hart van het woud riepen de Germanen hun goden aan. Volgens de Noorsche mythologie verwekten de goden de eerste menschen uit een esch en een olm en het is de wereldsch Yggdrasil, van welken Odin een tak breekt om er zijn geliefde speer Gungur uit te vormen. In het algemeen gold hetgeen onze dichter Hoogvliet in een zijner zangen zegt:

„Die 't woud maar aanzag, zei
„Hier moet een Godheid dwalen".

☒ Naast den forsch en ruischenden Den en andere boomen was het bij onze voorouders ook de bevallige Berk — door Coleridge „the lady of the woods" genoemd — welke in de vereering deelde. De zilvergrijze *Betula alba*, uit welks hout de fasces der Romeinsche lictoren vervaardigd waren, welke dezen als symbool van het absolute imperium voor de hoogwaardigheidsbekleeders uitdragen, neemt in de folklore een belangrijke plaats in. Zoodra het voorjaar was aangebroken, spoedde bij de Noorsche volken jong en oud zich naar het berkenwoud om onder het eerste groen het lentefeest te vieren, terwijl de woningen met berketakken waren versierd. Evenals de fasces der Lictoren oorspronkelijk dienden om er de kwaadwilligen mee af te straffen, werden, zooals Abraham Munting in zijn Beschrijving der Aardgewassen zegt, „de telgjen van berkeboomen door ouders en schoolmeesters gebruikt om er de kinderen mede te dreigen gehoorzaamheid en ontzag te houden of ook, als het noodig is, hen de kracht er van te doen gevoelen". Het is hiermeê als met de gard van Pelzmartel, met welke de Beiersche St. Maarten gewapend was als hij op zijn naamdag in de huizen kwam om de kinderen te ondervragen en, al naar zij het verdienen, te beloonen of te bestraffen. En, immers, ook te ontzegt is met Sinterklaas, die Martinus verdrongen heeft, onafscheidelijk de gard verbonden. Deze, tot tuchtmiddel gedegradeerde, bundel berketakken was oorspronkelijk de levensroede, door welker aanraking dier of plant vruchtbaar werden gemaakt en voor onheil behoed. Daarom werden berketakken gedurende den winter achter krib of staldeur geplaatst en in het voorjaar de dieren er mede naar de weide gedreven. Eigenaardig was in vroeger tijd in Westfalen en elders het gebruik de Bruid, terwijl de Bruidstoet zich van de kerk naar huis begaf, met afgeschilde berketakjes te slaan. Ook hierbij is te denken aan afweren van onheil en bevorderen van vruchtbaarheid. Ook gaat in sommige streken op Vastenavond de jeugd, met berketakken gewapend, naar de woningen van familieleden om de noodige tikken uit te deelen en tot belooning versnaperingen in ontvangst te nemen.

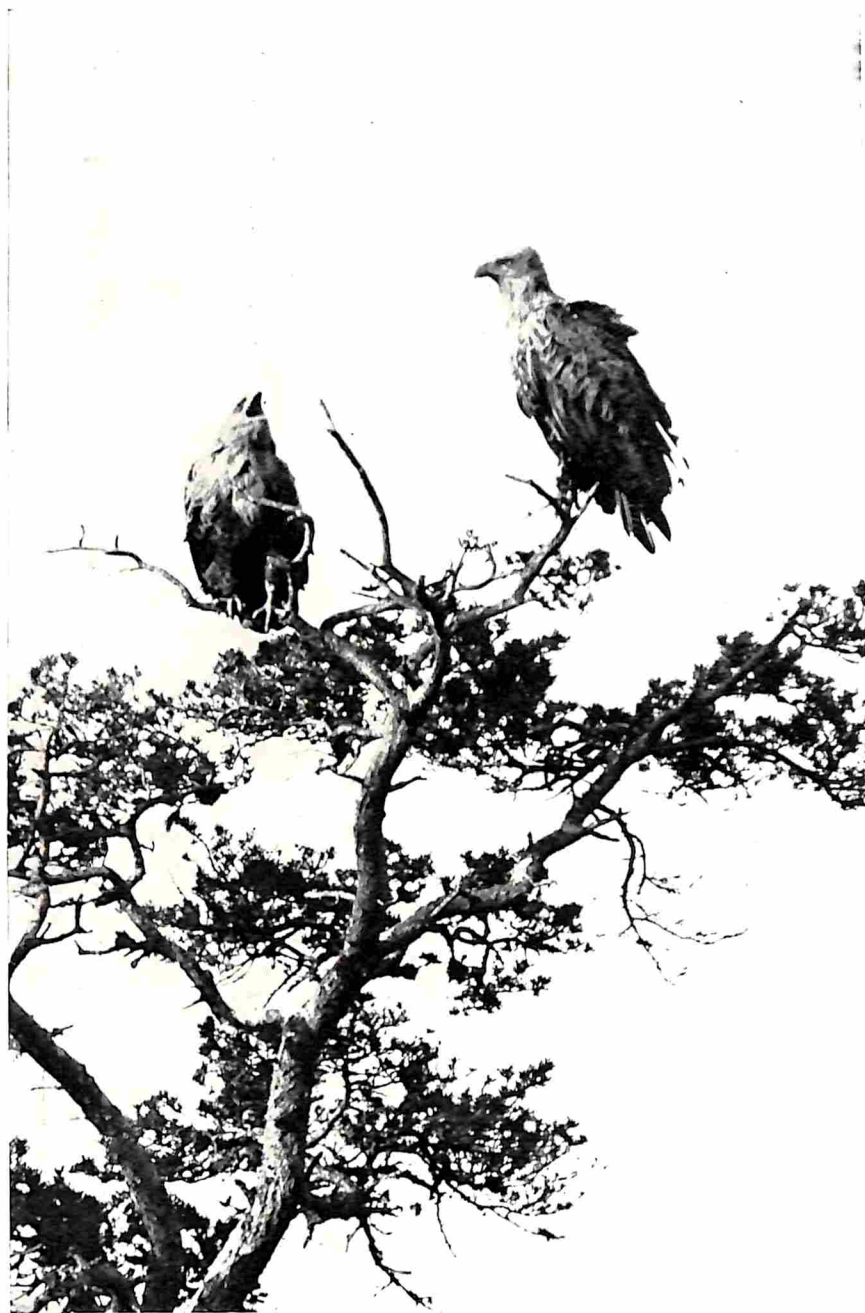

Foto Bengt Berg

EEN BLIJKBAAR INTERESSANT ONDERHOUD TUSSEN
DE ECHELIEDEN

De Berk, welke den bewoners van het Noorden materiaal levert voor dakbedekking en huisraad en schoeisel zoowel als voor het vervaardigen van kano's, terwijl uit zijn takken drinkbekers vervaardigd worden, voorziet ook nog in andere behoeften, daar hij in de volksgeneeskunde een niet onaanzienlijke rol speelt. Het sap, verkregen door den bast van den boom in het vroege voorjaar, eer de bladeren ontspruiten, tegen volle maan open te snijden, wordt aangewend tegen zweren en huidvlekken alsmede geelzucht en graveel. Voorts weren berken den bliksem af en beschermen tegen den invloed van het booze oog. Last not least worden de berketakken van het probatum geacht voor het verdrijven van rupsen uit de koolvelden. Men heeft slechts tegen zonsopgang met eenige takken in de hand langs de akkers te gaan onder het uit-

spreken van de tooverformule:

Raupen packt euch,
Der Mond geht weg,
Die Sonne komt,
Raupen, packt euch!

☒ Wie zal zeggen of het middel ook niet is aan te wenden tegen de rupsen van den Satijnvlinder!

F. W. DRIJVER

Verhalen uit het oude dorp

DRIKA

DRIKA heette het kleine vrouwtje, dat op haar korte beentjes rondtribbelde van huis tot huis. ☒ Van beroep was zij naaister, maar haar roem als vertelster legde, althans bij de jeugd, heel wat meer gewicht in de schaal dan haar professioneel handigheid. ☒ Het was feest in het gezin, waar Drika haar intocht deed. Moeder, die door de zorg voor het kleine grut haar werk wel eens had zien ophoopen, vond den tijd, een dubbele dagtaak te volbrengen. Want zoodra de naaister maar in zicht kwam, werd zij omringd en aangehangen door de kinderen. Voor de eenen hadden zij gewoonlijk een paar klontjes in den zak en weldra was dan ook de vriendschap met zoo'n stug gastje gesloten. ☒ Als eenmaal de noodige voorzorgen voor het werk waren genomen en de glinsterende oogen en vlugge handen alles hadden geschikt en overwogen, als

Drika eenmaal haar stoel achter de tafel had beklommen met een hoogen stoof onder de korte beentjes, werd eindelijk het ongeduld der wachtenden beloond. ☒ Terwijl zij broekjes en rokjes verstelde of deed groeien, stond haar mond niet stil en de kinderen, die, op den grond of op stoven gezeten, vol aandacht voor de verhalen, haar omringden, lieten haar al weer uit was. Het rimpelige gezichtje, waarvan de wangetjes aan zuinig bewaarde appelen in den winter deden denken, plooiden zich dan tot een vriendelijken lach en elk volgende verhaal sloot zich aan bij het andere. ☒ Kabouters speelden daarin gewoonlijk een rol; zij traden op als naïve grappenmakers of vriendelijke helpers van de hun welgezinde menbrachten nu eens de kippen, die te ver het bosch indwaalden, terecht, dan weder beletten ze, dat die hun eieren verloren

De doolhof der dwaasheid

DOOR RALPH SPRINGER

34)

„HOU 'm in de gaten, Bill, de grap begint weer!” riep Jack Munnik, waarschuwend. „En de beste vermomming van een zwervend, eenzaam inbreker, is de positie van een ordentelijk getrouwd man, ging de oude Peter onverstoord verder. „Maar jullie voelt niets voor den huwelijksstaat, wel jongens?” De vrienden keken elkaar verrast aan en staarden dan peinzend voor zich uit. Toen de oude Peter hen lachend in de oogen keek, kregen ze een kleur als schooljongens. „Mijnheer-Van-Nuchteren”, zei Jack Munnik, hakkellend, „ik geloof ook wel dat U een beste kerel bent — buiten je verdomde grappen om —. Maar U weet . . . ik heb . . . ze heeft me afgewezen”. „Mij óók”, voegde Bill daar op spijtigen toon aan toe. „Jullie laat je te veel leiden door een schijnindruk van het oogenblik”, zei nu de heer Van Nuchteren hartelijk. „Ik ken haar beter, ik ken haar al jaren. In haar hart verlangt ze heusch naar een goeden man en als je haar serieus vroeg, zou ze je aanzek wel degelijk in ernstige overweging nemen”. „Méént U dat?” vroegen de vrienden tegelijk, verrast. „Vroeger jaren heeft ze dikwijls haar hart bij me uitgestort”, ging de oude Peter peinzend verder. „De jaren gaan voorbij,” zei ze dan, „en alleen is maar alleen. Eerst dacht ze dat John een goed oogje op haar had . . .” „John de chauffeur!” kreet Jack, verontwaardigd. „Ja. Maar hij verloofde zich met Daisy. Toen liet ze voor langen tijd de hoop varen. Tot jullie in mijn huis kwaamt”. „Ik ken haar, ik heb haar bestudeerd. Als jij Jack, of jij Bill, of een andere oppassende jongen tegen haar zoudt zeggen: „Mistress Smith, zou U . . .” „Mistress Smith!” kreten de beide jongens tegelijk, in ontzetting. De oude heer knikte trouwhartig van ja. „Jack, hij is stapel gek geworden!” kreet Bill Bully. „Rij door, Henry, we moeten de jonge dames spreken”. De chauffeur

... KABOUTERS SPEELDEN
DAARIN GEWOONLIJK EEN
ROL . . .

legden of heimelijk gingen broeden. Zij zorgden, dat de muizen en ratten niet al te veel van de voorraden opaten; zij bewaakten en bevorderden het stremmen van de melk, die stond te wachten om gekarnd te worden. Wat is natuurlijker, dan dat deze helpers ook hun deel eischten van den overvloed van den oogst en wie zou het hun misgunnen? Menschen, die zoo schriel waren, moesten het dan maar eens ervaren, wat het zeggen wilde, zich de wraak van de aardmannetjes op den hals te hebben gehaald! De gierige boerin, die mopperde, dat zij van de melk hadden gesnoept, mocht wel oppassen, dat zij niet van de keldertrap rolde, waar de mannekes erwten hadden gestrooid, om haar te straffen! En de handswerksman, die zijn boos humeur op hen luchtte, hen schold of den gek met hen stak, kon er op rekenen, dat zijn gereedschap in allerlei hoeken en gaten zou worden verstopt, zoodat hij den tijd kon vinden bij het zoeken, zich zijn onheusche gedrag te herinneren en het te betreuren. Zoo sponnen zich de kabouter verhalen, als echte vertelsels voor de jeugd; heel wat anders van aard waren de spookgeschiedenissen, die de kinderen huiverend naar bed joegen en hen dan nog deden nagriezelen over het gehoorde en over wat de fantasie daarbij maakte . . .

Maar zelfs vele volwassenen zouden niet gaarne gewaagd hebben, bij nacht langs de Broeksput te gaan, waar een verdrinken Zigeuner spookte! En in de hei naar den kant van Sterksel deugde het 's nachts ook niet voor een Christenmensch: die hoorde thuis in bed. De meest vreesachtigen zouden een wandeling door het dorp in duister zelfs voor een lief ding niet hebben ondernomen. Een enkele maal kwam het voor, dat dieren en zelfs menschen behekst waren of door het booze oog aangezien. Dan bracht dikwijls het slachten van een zwarte kip onder de noodige ceremoniën en bepaalde regelen en voorzorgen uitkomst. Maar Drika zorgde wel, deze verhalen niet te verbreiden. Zij had voor haar kleine toehoorders genoeg aan de kabouters en hun wederwaardigheden en deed het altijd voorkomen, of zij zelve of haar zegslieden persoonlijk met de aardmannetjes had gesproken. Zoo van het keuterboertje, dat naar het ven ging, om een kar „klot” te halen — de bovenste laag van den veengrond, die als brandstof werd gebruikt. Hij had bijna alles opgeladen, toen daar opeens een kabouter verscheen en parmantig op het hoopje brokken ging zitten, dat nog op den grond lag, terwijl hij den boer maar stilzwijgend aankweek. Deze, die er min of meer beduusd van was, schoof de pet naar de andere zijde, krabde zich eens achter het oor, sloeg tersluiks een kruiske. Maar de kleine gast bleef zitten. „Och”, dacht ons boerke, „ik kan dat bietje klot wel laten” en hij stak den greep in de opgeladen vracht, mompelde iets, dat „goeden morgen” kon beteekenen, zei „ju” tegen zijn oske en vaarde naar huis. Bij een bocht van den weg keek hij nog eens om, maar zag den kabouter niet meer. Een eind verder, kwam hij tot de ontdekking, dat het flink geregend had, zoodat de weg de karraderen vast zoog en de os ternauwernood voort kon; eindelijk was er zelfs een plek, waar hij bleef steken en pas, toen de boer zijn uiterste krachten had ingespannen, lukte het weer op gang te komen! De goeie man was den kabouter dankbaar, die hem belet had, zijn kar nog zwaarder te beladen: hij zou anders heelemaal niet door dien slechten weg zijn gekomen dan ten koste van zijn halve vracht turf, die hij in den modder had moeten afladen en zeker heelemaal zou zijn teloor gegaan.

... HET GEZELLIG GEZICHTJE PLOOIDE
DAN TOT EEN VRIENDELIJKEN LACH . . .

wachtte geen tweede bevel af en deed de auto een heuvel van driehonderd meter hoog opstuiven. Nu en dan stond de wagen slechts op twee wielen en scheen het of hij in vaart zou terugrijden en van den ongelijken weg afstorten. Maar hij hield zich goed, wipte over het kopje heen en sneed den wind dóór, in gierende vaart naar omlaag. Zoo ging het, heuvel op en af, tot er plots een vroolijk hoera

klonk. Het gezelschap der groote auto zat op zijn gemak tegen een helling chocolade te snoepen. Henry remde snel, zonder waarschuwing. De mannen in zijn wagen rolden door elkaar. Zonder zich om den ouden Peter te bekommeren, sprongen de jongens overeind en snelden op het gezelschap toe. „Juffrouw Leni!” riep Jack Munnik, „ik wou U graag een minuutje spreken”. „Juffrouw Tilly,” zei Bill Bully, bijna zonder adem, „mag ik U zoolang gezelschap houden tot Jack is uitgesproken?” „Zou U niet eerst mijn oom helpen?” vroeg Leni. „Of heb jullie hem met opzet doodgeregden, om ons zooveel te beter

te kunnen overvallen?” „Die oude baas”, antwoordde Jack grimmig, „die heeft een tijgerleven, als dat tenminste nóg taaier is dan van een kat”. Leni was intusschen opgestaan. Hij stak zijn hand door haar arm en leidde haar weg. Hetzelfde deed Bill met Tilly. Toen de oude Peter overeind was gekrabbeld, wandelden beide paren juist een wegkromming om. „Dat is verregaande brutaliteit!” riep hij tegen mistress Smith. „Hoé kunt U beide meisjes zoo maar laten ontvoeren?” „Wel, ze hebben er lang genoeg op gewacht, dunkt mij”,

J. A. KREMER

antwoordde de huishoudster, lachend. „Leni”, zei Jack, toen ze alleen waren, „ik wou je iets bekennen en dán voorgoed afscheid van je nemen. Ik hou van je”. „Anders niet?” vroeg het meisje, met twinkelende oogen. „Dat heb je immers al zoo dikwijls gezegd. Den laatsten keer antwoordde ik je dat ik mijn oom tot onvoorwaardelijk zaakwaarnemer heb benoemd. Praat dus met hém”. „Maar ik had je nog iets te vertellen. En met je oom kan men geen ernstig woord praten”. „Zoo? Nóg iets?” „Ja . . . iets heel vreemds . . . iets slechts”. „Iets slecht!” kreet het meisje. „En dat wou je mij vertellen. Zeg het oom”. „Maar . . . Leni, luister nu, maar één oogenblik . . .” „Ik wil niet hooren!” kreet ze, stampvoetend. „Vertel het mijn oom. Als je me niets dan oude dingen en nieuwe slechte dingen hebt te zeggen. . . .” Ze keek hem verwijtend in de oogen en gaf hem haar hand tot afscheid. Van verbouwereerdheid nam Jack ook de andere en toen bogen hun hoofden zich vanzelf naar elkaar toe, als om elkaar duidelijk te verstaan. En . . . zonder dat een van beiden het zoo scheen te hebben bedoeld, ontmoetten hun monden elkaar. „Wel alle duivels!” kreet een stem, „kan ik jullie dan geen minuut uit het oog verliezen. Moet ik dat op mijn ouden dag beleven?” Verschrikt keken ze op. Op een kopje stond Oom Peter en keek spottend op hen neer. „Goed dat U komt, oom!” riep Leni, lachend, „Jack had U iets te zeggen. Hij moet een erg slecht geweten hebben, want mij durft hij het niet vertellen”. „Hij kan onmogelijk nog slechter zijn dan waarvoor ik hem bij den eersten blik heb aangezien!” riep oude Peter terug. „Hé jullie daar!” riep hij naar een anderen kant, „komt ook eens uit je schuilhoek te voorschijn. Als we op Dundeeshire zijn zal ik je beiden wel eens ordentelijk de ooren wasschen. Begrepen, schavuiten?” „All right!” riep Bill Bully, met zijn arm om Tilly's middel, te voorschijn komend. „Als U dan maar maakt dat we ná die afwascherij behoorlijk kunnen voor den dag komen. Al is het dan maar vermomd en liefst een beetje spoedig”. „Watson!” gilde een stem plotseling achter een heuvel. „Opmerken, samenvatten, oordeelen, gevolgtrekkingen maken en optreden. Ik heb den sleutel van het geheimschrift gevonden. B-nk-ieve! O-gele-! beteekent, Bankdieven! Opgelet! De jakhalzen zitten dus in het nauw en ruiken de lucht van den woestijnjager. Opmerken . . . Watson!” „Hou je dikken kop toch dicht!” gromde de stem van Oom Karel. „Wat moet een ander wel van me denken, als-ie me zoo door jou hoort aangillen als een ontsnapte gorilla uit een vlooientheater. Ik bèn geen Patson, maar een fatsoenlijk getrouwd man. Onthou dat”. „Watson . . .” brulde Joris Jochem's stem. „Nou ik ga slapen”, gromde de oude man opnieuw. „Mijn rug brandt me van dat ezeltje rijden. Als-ie niet allang dood was zou ik denken dat ik Sancho Pancha was!” De heer Van Nuchteren legde zijn vinger op den mond. Hij beduidde de anderen dat ze onmerkbaar naar de auto's moesten gaan.

DE DERTIGSTE HOOFDSTUK

ZIJ ZIJN DE INBREKERS

Daar de heer Van Nuchteren had voorzien dat Joris Jochem niet de kortste route zou volgen, nòch het modernste middel ter vervoer zou nemen, om hem achterna te gaan, had hij in verschillende plaatsen zijn reis onderbroken. In York had hij drie dagen doorgebracht en tot drie maal toe was hij er in geslaagd zijn gezelschap den beroemden dwaaltuin van Arthur Cromsdale binnen te loodsen. In dezen tuin had eens een neef van Willem den Veroveraar zich met eigen degen gedood. Onmachtig er zonder hulp uit te komen, toen hij er in verdwaald was, gedoogde zijn trots niet dat hij hulp vroeg. In Glasgow

waren de jongelui elken avond in de Oostersche dancing van Empire Hall de meest besproken bezoekers geweest, daar Bill Bully een jongen Schot half gewurgd had, zonder voldoende aanleiding daartoe. De jonge man had namelijk, altijd naar Bill Bully's oordeel, niet diep genoeg gebogen, toen hij Tilly na een dans weer terug bracht. Door dit opzettelijk oponthoud van de door hem vervolgd begünstigd, waren Joris Jochem en Oom Karel er in geslaagd hen, op ezels rijdend, in te halen. Elken avond had de detective eenige uren besteed aan de geheimzinnige advertentie, door den heer Van Nuchteren in de dagbladen geplaatst, maar eerst dezen ochtend was haar beteekenis ten volle tot hem doorgedrongen. Vandaar dat hij zijn ontroering niet kon bedwingen, toen de geheele inhoud hem duidelijk was geworden. „Watson!” fluisterde hij innig, „slaap nog niet in, speurbroeder, de overwinning is nabij. Er is groot en goed nieuws”. „Dat heb je al dertig maal gezegd”, kreunde Oom Karel.

„En als je eens wist hoe een pijn het mij doet, dag aan dag op den rug van dien knoestigen en puntigen ezel te rijden. Omdat ik toch al niet zoo dik ben. Ik wou maar dat-ie weg liep”. „Zwijg!” riep Joris Jochem ontzet, „ze hebben zulke lange ooren. Als ze wegliepen zouden we in geen week uit dit heuvelland het spoor naar Dundeeshire vinden. Het zijn voortreffelijke speurdieren. Luister nu nog eens. B-nk-ieve-! o-gele-! beteekent: Bankdieven opgelet!” „Joris Jochem!” steunde Oom Karel, „als je dan bepaald kletsen moet, ga dán tien meter boven den wind liggen. Ik word ziek van je bankkieve en ogele. Dan hoor ik je nog liever opvatten en samenwerken”. „Maar elk van je woorden is een klap in het gezicht van de Middellandsche Banken een bespotting onzer premie van vijf maal honderdduizend gulden. Hier, deze geraffineerde advertentie bevat letter voor letter, woord voor woord de opheldering van veel dat onstot nog toe raadselachtig is geweest. Zoo beteekent „kier voffers” vier koffers”. „O ja?” vroeg Oom Karel, zonder geestdrift. „Ja”, riep Joris Jochem, zegevierend. „Nu, die Munnik en die William Billicom hadden óók samen vier koffers bij ons staan. Weet je dat niet meer? En die werden weggehaald”. „In den nacht dat die valsche geest me bewusteloos sloeg”, zei Oom Karel, met een ietsje meer belangstelling. „Ja, dat is zoo”. „Juist. Volgens deze advertentie zijn die koffers, mij bergissing vee-genomen. Dat beduidt dan natuurlijk, bij vergissing meegenomen”. „Beduiden kan het dat wel”, gaf Oom Karel toe, „maar een vergissing was het niet. Wie begaat nu bij nacht en ontij een vergissing met vier koffers? En nog wel in een vreemd huis”. „Watson, al is de vergissing nog zoo snel, de opheldering achterhaalt haar wel. Maar je bent het dus met me eens, dat de koffers van Munnik en Billicom die uit ons pension werden gestolen, dezelfde zijn als de geadverteerde? Wat denk jij nu wel dat er in die koffers zat?” „Denken! Als ik dacht zou ik zeggen, allemaal dure dingen. Maar ik weet dat er machineonderdeelen in zaten, want dat heeft die jongen dikwijls genoeg gezegd”. „Welnu”, zei Joris Jochem, zegevierend op zijn krant wijzend, „in die koffers was -ankpapier, joud en guweelen, wer jaarde man 20 villioen”. „Nou kan je zien dat die menschen niet goed wijs waren”, beweerde de oude man, hoofdschuddend. „Want wie sleept er nu zulken onzin in koffers de Noordzee over?” „Ja, nietwaar? Maar als je eens wist dat het beteekent, bankpapier, goud en juweelen ter waarde van 20 millioen, wat zou je dan wel zeggen, Watson?” „Bliksem nog toe!” riep Oom Karel verbaasd. Hij stond op, nam zijn hoed af en gaf Joris Jochem de hand. „Pak-an”, zei hij ruw, maar hartelijk, „er gaat me een licht op en dat heb jij aangestoken.”

(Wordt vervolgd)

Foto C. J. Steenberg

DE KERKTOREN TE NAARDEN